

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

קנה.

עין משפט גד מצוה

גג א מי פ"א מהל מלוא
ולא הלכת מ סגנ עשין
זד טו"ע ח"מ סגנן קן
סעף פ: 6

רבינו גרשום

קשיא כו' ועוד היכי מצית
אמרת דקרקע ית' לו: הא מר
הוא דאמרת. בהאי מעשה
דסתבת דלקמן מיסתבר
טעמא דבני מערבא. דשלחו
מתם וקבעו חכ"י כותיה
דבר ענן דאמר ליריאתי ולא
ליריאתי יתאזבן לא ירית
משום דשכיבא איתתיה
בהיי סבתא ואין הבעל נוטל
בראי כבמחוק. ומשום
הכי אמר רבא לקמן
מיסתבר טעמייהו דבני
מערבא דאי קדמא סבתא
בהייה וזבנא זבינה וזבני
אמאי נוטל בכור פי שנים
והא אפי' דאית להו שטר
דכמאי דבנייה יהויה חוב
דבני אפי' הכי אינה דמוחזקת
הא קרקע בידה דאבהון
כזב חובא דאזא אי בעי בעל
לחוב וזבני לזבני לאחריני
ולמתן לקרקע אחריני.
אי נמי מצי מסלק להו
בזווי ולא בקרקע והוה
ליה הא קרקע ראוי ולא
מחוק ואין הבכור נוטל
פי שנים בבראי כבמחוק
ואמאי אמרת ליכא דגבוי
קרקע יש לו פי שנים:
ולרב נחמן קשיא מאי שנא
כו' ועוד. קשיא אחריני
אמאי אינו נוטל בקרקע:
האמר רב נחמן אמר רבה
כאבה יתומין שגבו
קרקע בחובת אבהון. שהיה
אחד חייב ואין לאביון: בעל
חוב. שהיה אבהון חייב
לו: חובו וגובה אותו
מן היתומים [כמן]
דאי שביק להון אבהון
קרקע דמוחזקת בידם דגבוי
ליה בעל חוב של אבהון
הי' אפי' דלא שבקת לה
אבהון גבייהו אלא ארבייה
להו (ט' מתיבתא אבהון אפי'
הכי גבי ליה מיניהו דלא
מצי למיטען ליה מטלטלי
דחיינו שטר שבק אבהו
גבן ומטלטלי לבעל חוב לא
משתעבדי אלא כיון דגבוי
קרקע דמי כמאן דמוחזקת
בהיי אבהון א"כ הכא נמי
לרב נחמן קשיא גבוי קרקע
אין לו פי שנים הא כמחוק
דמיא. השתא קשיא דרב
נחמן ארבייה נחמן: אמר
ליה לא לירידי קשיא ולא
לרב נחמן קשיא. במילתין
קיימינן והאי דאמינא לעיל
גבוי קרקע יש לו גבוי מעות
אין לו רוב נחמן נמי דאמר
גבוי קרקע אין לו גבוי מעות
יש לו און טעמא דבני
מערבא מפרשי' דשלחו
מתם בכור נוטל פי שנים
במלוא לירידי הכי שמיטע
לי דסבירא להו גבוי קרקע
יש לו רוב נחמן מיניהו ליה
דסבירא להו לבני מערבא
דגבוי מעות יש לו ולן לא
סבירא לן כותיהו דליהו
לבכור פי שנים במלוא
לא בקרקע ולא במעות:
מאי מעשיה דסבתא. דההוא
שכיב מרע דאמר להו

מ"ש מעות דלא. שקיל צבו בכור פי שנים ודאי היינו טעמא דידך משום
ללאו הני מעות כו': **לאו הא קרקע שבק אבהון.** דאי הוה צבי ליה
הוה מסלק ליה צווי: **ועוד האמר [מ].** רבה דלמא עבדלא דהיא
סבתא דהיא לה צב בן צנה הנשואה לבעל וראייה היא היא צב ליורשה
ומתה היא צב ואמ"כ מתה הסבתא
ואתא בעל וקא מצע ירושת הזקנה
כאלו אשתו קיימת ושלחו מתם דהיינו
צבי מערבא שאין הבעל נוטל משום
דהו הנהו קרקעות ראיון לשמו אם
מתות הזקנה צבייה והרי מתה היא
צבי הזקנה ואין הבעל נוטל בראוי
כצמחוק ואמר רבה מסתבר טעמא
דבני מערבא דלאו הבעל יורש דהוה
ליה ראי ולא מוחזק לבת שכל זמן
שהזקנה צבייה אין לבת בהן כלום
שהרי אם מכה הזקנה הנכסים צבי
הצב מביאה קיימת כן אלו נכסי
הלוה אע"פ שראים אין לגבות המלוה
חוצה מהן כיון שלא הגיעו לדי המלוה
מתים ראיון הן דהא אי הוה צבי ליה
הוה צבין להון ומסלק ליה למלוה צווי
או בקרקע אחרת חוץ מוז הלכך הא קרקע הוה ליה ראי ואין הצבור
נוטל בראוי פי שנים: **ועוד.** קשיא אחרת לרב נחמן דחשיב מעות
מוחזקות מופי מקרקעות הא לפיכא הוה ליה למימר משום דקרקע של
זו היא מוחזקת טפי למלוה דהא דלמא משום רבה ארצו אבהו יתומים
צבי מלוה שגבוי קרקע מן הלוה בחובת אביה צביה על אביה שנתחייב
לו אביהן מעות חוור וגובה אותה מהן ואם לא היה מוחזק צב אביהן
צביים איך יכול צביה לגבותו והלא אילו קנו יתומים אחר מיתת אביהן
קרקע מי יכול לגבותו והלא משנה שלמה שנינו צבירות (דף קג. ג.) שאין
האשה נוטלת מתובתה בראוי וצביה כיוצא בו ומטלטלי דיתמי לא
משתעבדי לצביה. כן כתוב צבי' רבינו חננאל: **למעמיהו דבני מערבא**
אמרי' ון לא סבירא לן. ושינויה הוא דקמשי' רבה ארצו נחמן לא
סבירא לן דבני מערבא דשלחו מתם כלל אלא כרבי יהודה אמר שמואל
דלמא [קד] אליצא דרצנן אין הצבור נוטל פי שנים במלוה וכדפסקי' נמי
הלכתא לקמן [ע"ג] לא שנה גבוי מעות לא שנה גבוי קרקע אין הצבור נוטל
פי שנים. ואפי' לרב נחמן דלמא יתומים שגבוי קרקע צבוי צביה צביה
חוור וגובה אותה מהן אפי' מודה דלגבי צבור לא חשיב קרקע הלוה
מוחזקת למלוה ולא שקיל צב בכור פי שנים כדפסקינן הלכתא לקמן [ע"ג]
והכא היינו טעמא דרב נחמן כדמפרש בפסחים כפ' ג' ע'א [א.] דליתמא
[ש:] ע"כ אפי' אמר למפרע הוא גובה רצא אמר ומכאן ולהנא הוא גובה
דלא חשיב מוחזק אלא משעת גבייהו ואיך וכדמפרש התם טעמא דרצא
כיון דאילו הוה ליה חזי הוה מסלק ליה חזי אשתתך דהשתא הוא דקא
קני ומותבין לרצא מהא דלמא רב נחמן אמר רבה צב אבהו יתומין
שגבו קרקע כו' אי אמרת בשלמא למפרע הוא גובה אמתו להכי חוור
וגובה אותה מהן דכמאן דגבי ליה מתים דאבהון דמי אלא אי אמרת
מכאן ולהנא הוא גובה לא יהא אלא כובץ יתמי ואילו קנו יתמי נכסי
מני משתעבדי לצביה ומשני שאני התם דלמא להו צביה דאבהון כו' הוה
דמשעבד ליה ההוה לוה לצבורי' ה"ג משעבד לירידי מדר' נתן כו' אבהו
שינויא דסמכא הוא דהא רבא דהלכתא כוותיה לגביה דלצבי הוא משני
להא דרב נחמן הכי הלכך אפי' ר"ג לא חשיב לקרקע של ליה מוחזק
למלוה עד שתצא לידו משום דאי הוה צבי הוה מוצין ליה עד השתא
דמכאן ולהנא הוא גובה והלכך מאי דא"ר נחמן גבוי קרקע אין לו גבוי
מעות יש לו לטעמייהו דבני מערבא קאמר דלמא אליצא דרצנן דנוטל
צבמלוה פי שנים דחשיבין לה מוחזקת למלוה ואתא רב נחמן למימר לירידי
לא שנה גבוי קרקע לא שנה גבוי מעות אין לו דק"ו הוא כדלמאן לעיל [קד]:
שבתא דממילא אמרי רבנן דלא שקיל מלוה מיבעי אלא לירידיהו דקרקע
מודו לי מיהא דלא שקיל דהאי ארעא לא שבק להו אבהון כדלמאן
לקמן [ע"ג] שלחו מתם הלכתא כרוב ענן כדפריש' רבה טעמייהו דאי קדים
סבתא כו' דמתם שמעני' דלא חשיב צבי מערבא לקרקע של ליה
מוחזקת למלוה והלכך היא שלחו מתם דלעיל [קד] מיבעי לן לאוקמי במעות
ולא בקרקע דלא תקשי דבני מערבא צבני מערבא ומשום הכי אמר
רב נחמן גבוי קרקע אין לו גבוי מעות יש לו ומיהו לא סבירא ליה אלא
צב קרקע צבני מעות אין לו כדפריש'. ורבה נמי לטעמייהו דבני מערבא
קאמר לירידי ל"ש מעות לא שנה קרקע אין לו כדבך יהודה אמר שמואל
דהא לא היה אבהון מוחזק לא בהאי קרקע ולא בהאי מעות מיהא צבי
מערבא כיון דחשיב ליה מוחזקת צבמלוה ויטול צב הצבור פי שנים איכא
למימר דבגבוי קרקע הוא דקאמרי דיש לו דמי מוחזק טפי
מעמות דהא אשתעבד ליה מיהא צבייהו אכל הני מעות לא
אשתעבדו ליה כלל ובגבוי מעות מודו לי דאין לו והאי שלחו מתם
דבני מערבא כו' התם ודאי צבין הוה דלא יריית בעל דה"ל ראי גבוי מעות
נכסי דוקנה כלל שצבי לא לוותה מן הצב ומן בעלה כלום ואי קדים סבתא
צבמלוה וצבייהו ויכול לטרוף מן הלקוחות הרי הן כצמחוקין צבוי שקיל צבו
בכור פי שנים אכל גבוי מעות ודאי אין לו:

למעמיהו דבני מערבא קאמרי' וזא סבירא אן. פ"ה דבין רב
נחמן וצבין רבה סבירי מרבייהו אליצא דנפשייהו דבין
גבוי קרקע וצבין גבוי מעות אין לו וזא דקאמר רב נחמן דצב"ח חוור
וגובה אותה מהן היינו כדמלך (י' רבה) משום דר' נתן ו לפירושו הא
דפסקין לעיל רב נחמן כרבי היינו דוקא
בשבת ולא צבמלוה וקשה דלרב נחמן
עיקר הסיפוק דמשני לירידי חסר מן
הספר דלא משני מירי מההוא דיתומין
שגבו צבונת אביהו ועוד דצברק שור
שגב ד' וה' (צ"ק דף מג.) ה"ל למיפדך
ולוקמה צבין לרבה צבין לרב נחמן צבין
גבוי מעות צבין גבוי קרקע ומיהו זה ו"ל
שהיה לרבין להאריך דלא דברו רבה
ורב נחמן צבדיא צבין גבוי קרקע צבין
גבוי מעות אין לו (ט) דצפרק גט פשוט
(למן דף קפ): מוכח מההוא דסבך
רבה שצבולא לכו דאורייתא והא דלמא גבוי קרקע יש לו אליצא
דסבך רבה אליצא דנפשיה דבין גבוי
קרקע צבין גבוי מעות אין לו להכי מקשה
צבור וצבפישטות ממנה שדברו צבדיא
רבה ורב נחמן ור"ת מפרש לטעמא
דבני מערבא קאמרי' ולא סבירא לן הכי אלא לירידי צבין גבוי קרקע צבין
גבוי מעות אין לו כדלמא גבי הא סבתא דאפי' גבוי קרקע אין לו כ"ש
גבוי מעות וכן מוכח צפ' גט פשוט לרבה צבין גבוי קרקע צבין גבוי מעות
אין לו כיון דשצבולא לכו דאורייתא והא דלמא גבוי קרקע יש לו אליצא
דבני מערבא דלמרי הצבור נוטל פי שנים צבמלוה ומסתבר ליה טפי
לאוקמי צבוקע ולא צבמט' והא דלמרי צבי מערבא גבי סבתא דהו
ראוי אע"פ דהו קרקע היינו משום שהבעל לא היה מוחזק מעולם ולא
היה לו ולשמו שום חוב מעולם על הסבתא שישתעבד לו הקרקע ולכך
הוה ראי אכל גבי מלוה הוה מוחזק אפי' לא יוכל לטרוף אם מכר כגון
אם שטר חוב הוה שלחן באתריה מ"מ היכא דלא מכר הוה מוחזק כיון
שהיה משעבד לו בחובו והא דקאמר רבה טעמא משום דאי קדמא
סבתא וצבנא זבינה וצבייהו לכו אליצא דבני מערבא (ו) דלירידיהו לא
תלה בדי כדפריש' אלא טעמא דנפשיה קאמר דלירידי אפי' צבמלוה
הוה ראוי משום דאי צבין הוה וצבי ועי"ל לרבה אפי' אי צבין לא הוה
וצבייהו וצבי הוה ראוי וגבי הא סבתא דוקא לרבין להאי טעמא משום
דסבך רבה כל האומר אחר כך כאומר מעכשיו דמי והוה כאלו הוה
מוחזק מעיקרא אלא משום דאי קדמא וצבנא דהוה וצבייהו וצבי הוה
דהוה ראוי אכל צבי מעות לית להו כדלמא מעכשיו דמי מעטס
דצבייהו וצבייהו לא הוה חשבו ראי כדלמא גבי מלוה אלא סבך דלאו
כאומר מעכשיו דמי ולא הוחזק בו מעולם ורב נחמן סבך צבין גבוי
קרקע צבין גבוי מעות יש לו כמו שהצא אפי' מההוא דיתומין שגבו
קרקע צבונת אביהו ולדברי אפי' קא"ל רבה ולא לפי מה שתרצה
רבה משום דר' נתן דלרב נחמן אליצא דנפשיה ודאי סבך דאפי' גבוי
קרקע יש לו והא דקאמר רב קרקע אין לו היינו אליצא דבני מערבא
דלמרי גבי סבתא דקרקע הוה ראוי ו"ל ומנה ליה לרב נחמן דלצבי
מערבא גבוי קרקע אין לו דלמא צבי מערבא סבירא להו נמי גבוי
קרקע יש לו כרב נחמן וגבי סבתא היינו טעמא דלא שנתעבד לבעל
הקרקע ולא הוחזק בו מעולם ו"ל דסבירא ליה לרב נחמן דמפליגי צבי
מערבא צבין גבוי קרקע לגבוי מעות מדלא קאמר הצבור נוטל פי שנים
צבמלוה צבין גבוי קרקע צבין גבוי מעות מסתברא ליה לרב נחמן דטפי הוה
מוחזק צבמעות מקרקע ו"ל צפרק שור שגב ד' וה' (צ"ק דף מג.) כי
פריך ולוקמה לרבה צבנא מעות ולר"ג בגבוי קרקע ומשני ה"מ לבני
מערבא וכי קאמרי אינהו בגרושה כרבי חשיב מלוה מוחזק לכך
אוקמה בגרושה והשתא פריש' לרצנן נמי פריך לאוקומי בגרושה
לר"ג דאית ליה צבין גבוי קרקע צבין גבוי מעות יש לו ו"ל דנקט כרבי
משום רבה דלירידיהו דסבך צבין גבוי קרקע צבין גבוי מעות אין לו א"כ
לאוקמי בגרושה אלא לרבי והוה מני לרבה לאוקמה בלא גרושה וכרבנן
(ט) וכן לפ"ה הוה מני צבין רבה וצבין ר"ג לאוקומי בלא גרושה וכרבנן אלא
דינחא ליה לישבא אפי' לרבי ו"ל יעקב דאורליי"ש תיך לפירושו
הקוטן לא הוה מני לאוקמי כרבנן דרבה ור"ג אליצא דר"ל דלמא
לא אמר ר"ע דלא יריית ליה בעל אלא צבור שצינו שמתלם ליה אלא
לאחר מיתה אכל שאר זקני הוה בעל אליצא דהיא אלוטריכו
ליה לשנויי הא דקתני הכא אשה ויאלו ילדיה דלא יריית בעל בגרושה
כו' ולא מני לאוקמי כרבנן וצלא גרושה דא"כ שום נזקין לא יריית
בעל דהא צבין גבוי קרקע צבין לא גבוי אין לו ור"ל קאמר
דשאר נזקין יריית והיינו ע"כ כרבי:

לירתי
לירתי מיתת סבתא רבה מסתבר טעמייהו
דבני מערבא כו' התם ודאי צבין הוה דלא יריית בעל דה"ל ראי גבוי מעות
נכסי דוקנה כלל שצבי לא לוותה מן הצב ומן בעלה כלום ואי קדים סבתא
צבמלוה וצבייהו ויכול לטרוף מן הלקוחות הרי הן כצמחוקין צבוי שקיל צבו
בכור פי שנים אכל גבוי מעות ודאי אין לו:

הגהות הב"ח
(א) נמי ועוד אמר מר ג'ל רש"ל,
(ב) פסחים ל. (ג) צ"ק מנן.
ד"ה לטעמייהו וכו' אין לו
אלא דצפרק גט פשוט:
(א) בא"ד דבני מערבא
קאמר לירידיהו לא יכו ירש
וצבין הוה וצבייהו וצבי:

(א) הא אמר מר ג'ל רש"ל,
(ב) פסחים ל. (ג) צ"ק מנן.
ד"ה לטעמייהו וכו' אין לו
אלא דצפרק גט פשוט:
(א) בא"ד דבני מערבא
קאמר לירידיהו לא יכו ירש
וצבין הוה וצבייהו וצבי:

מוסף רש"י
בעל חוב. על אביהם, חוור
וגובה. אוקמה מהם. כאלו
נפלה להם ממח ציורשה
(כחובות צ.ב.)

מוסף תוספות
א. דלרבא אליצא דנפשיה
ס"ל רבין גבוי קרקע צבין גבוי
מעות ראוי הוא ולא שקיל
דהא אי קדים וצבין וצבייהו
וצבני לגבוי רבנן שבערוא
לאו דאורייתא, ולר"ג נמי
ס"ל דרבייהו הוא ולא שקיל.
נמנין. ג. והיה בשבנו
מעות אי לאו משום
משום דמטלטלי דיתמי
לבטיח לא משתעבדי,
ולא עדיפי הני מטלטלי
מהני דהוו בירשותיה דאב.
כצ"ל. ג. ודאי מעות
וכו' לא נקח למלוה
קניות שבערוא אפי' לרבי
שבערוא דאורייתא. יעני
וע"ל. וס"ל לר' ערבא
דטעמייהו דבני מערבא
משום דאי קדמא סבתא
ווצבנא וצבייהו וצבנייהו
משוי ליה ראוי, ולא רצה
להלכות טעם בני
מערבא משום דהאומר
אחר כך לאו כאומר מעכשיו
דמי דפשיטי ליה לר' נחמן
כאומר מעכשיו דמי נמי
ראוי להלכות בזה. שם.
ה. כו' היכי דיתמי מילתא
דר' עקיבא אליצא דכר"ע.
מוס' מ"ד.

אליז צ"ל ראייהו
מעב"ש אבהון